

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство юстиції України

Офіс Генерального прокурора
(до відома)

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
*(згідно з частиною 3 статті 15 Закону України «Про Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини»)*

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України,

виконанням функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання виявлено грубі порушення прав людини на захист від катувань у діяльності державної установи «Кам'янська виправна колонія № 34» (далі – ВК, установа), у якій на час відвідування НПМ утримувались 352 засуджених.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Згідно з положеннями частини 3 статті 50 Кримінального кодексу України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Частиною 1 статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК) серед основних прав засуджених визначено право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності, засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню.

Під час здійснення 25 жовтня 2023 року відвідування установи групою НПМ виявлені порушення вимог статей 16 та 56 КВК.

Відповідно до вище зазначених статей особи, засуджені до обмеження волі, відбувають покарання у виправних центрах, у межах адміністративно-територіальної одиниці відповідно до їх місця проживання до засудження. Виправні центри виконують покарання у виді обмеження волі.

Однак, під час відвідування встановлено, що у житловому приміщенні, яке знаходиться у дільниці соціальної реабілітації, утримується одна особа засуджена до обмеження волі та поряд із нею, в інших житлових приміщеннях, проживають засуджені до позбавлення волі.

Окрім цього, зазначене вище можна розцінювати, що засуджена до обмеження волі фактично відбуває покарання у кримінально-виконавчій установі закритого типу, хоча відповідно до частини 1 статті 56 КВК повинна відбувати покарання у виправному центрі.

Відповідно з додатком 8 до Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5 (далі – ПВР УВП), засудженим не забороняється сидіти та лежати на ліжках у вільний час, передбачений розпорядком дня.

У порушення зазначеного, в ході конфіденційного спілкування із засудженими встановлено, що адміністрацією установи самовільно запроваджено правило щодо заборони використовувати свої спальні місця упродовж дня навіть у вільний час.

З 2015 року до нормативно-правових актів, які регламентують діяльність виправних колоній, внесено зміни та виключено норму, яка передбачала фіксацію до стін ліжок у дисциплінарних приміщеннях на денний час.

Незважаючи на це, у камерних приміщеннях дисциплінарного ізолятору (далі – ДІЗО) збереглися засоби для такої фіксації, що створює умови для можливих зловживань з боку працівників установи та виступає додатковим каральним елементом під час покарання, так як засуджені позбавлені можливості сидіти та лежати на ліжку протягом дня.

У порушення вимог пункту 12.17 Норм забезпечення меблями, інвентарем і предметами господарчого призначення виправної колонії мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2012 № 1118/5 (далі – Норми забезпечення), у відділеннях соціально-психологічної служби (далі – СПС) відсутні кімнати для сушіння одягу.

При проведенні конфіденційних бесід із засудженими групою НППМ встановлено, що така ситуація призводить до того, що засуджені вимушені користуватися вологим одягом та білизною, які здебільшого не висихають на вулиці, особливо під час атмосферних опадів.

При відвідуванні групою НППМ житлових приміщень ВК, зафіксовано порушення температурного режиму. Так, на час перевірки температура повітря у житлових приміщеннях складала плюс 15 °С у той час, як відповідно до пункту 1 розділу XXII ПВР УВП у холодну пору року температура в жилих приміщеннях установ виконання покарань температурний режим має підтримуватися на рівні не нижче плюс 18 °С.

Лазне-пральне обслуговування засуджених здійснюється із порушенням вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5 (далі – Положення про ЛПО).

Відповідно до пункту 3.2 Положення про ЛПО для підтримання особистої гігієни, засуджені жіночої статі здійснюють гігієнічне миття не менше двох разів на тиждень. У порушенні вказаної норми засуджені жінки відвідують лазню лише 1 раз на тиждень.

Під час проведення конфіденційних бесід із засудженими групою встановлено, що засуджені кілька місяців харчуються виключно рибою.

Згідно із затвердженого меню їдальні на 29.10.2023, на сніданок, обід та вечерю засудженим приготовлено справи виключно з риби. У той час, коли рекомендоване меню-розкладка визначене додатком 3 Положення про організацію продовольчого забезпечення у Державній кримінально-виконавчій службі України на мирний час, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 15.06.2021 № 2160/5 (далі – Положення), передбачає страву із риби лише на вечерю.

Зі слів адміністрації установи, до установи не постачають м'ясо, тому вони його замінили на рибу.

Відповідно до Порядку організації надання засудженим доступу до глобальної мережі Інтернет, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 19.10.2017 № 3233/5, та пункту 1 розділу XII ПВР УВП засуджені мають право користуватись власним планшетним комп'ютером без можливості апаратної підтримки будь-яких видів SIM-карт з програмно заблокованими камерами.

Окрім цього, у КВК зазначено, що програмне блокування (розблокування) камер планшетного комп'ютера здійснює посадова особа відділу інженерно-технічних засобів охорони, зв'язку та інформатизації, яка відповідно до розподілу функціональних обов'язків організовує роботу з питань доступу засуджених до Інтернету.

Однак більшість засуджених не володіють інформацією про можливість користування планшетними комп'ютерними у вільний час, а також право отримання у посилках (передачах) чи бандеролях планшетних комп'ютерів.

Відповідно до частини 5 статті 110 КВК та пункту 2 розділу XIV ПВР УВП адміністрація установи виконання покарань забезпечує надання засудженим телефонних розмов без обмеження їх кількості у визначений розпорядком дня час. Також відповідно до вище зазначених норм перша телефонна розмова надається засудженому відразу після прибуття його до установи виконання покарань.

Однак, у ході опитування засуджених встановлено, що засудженим у ВК надається право на телефонні розмови тривалістю 15 хв. лише один раз на день і не у разі необхідності, а у порядку черговості. Окрім цього, телефонний дзвінок новоприбулим засудженим по прибуттю до установи надається тривалістю лише 5 хв.

У ході відвідування групою НПМ встановлено, що в установі засуджені працюють більше 40 год. на тиждень, що є порушенням статті 52 Кодексу законів про працю України, статті 119 КВК та пункту 4.1 Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 07.03.2013 № 396/5 (далі – Інструкція).

У ході проведеного опитування засуджених, яке здійснювалося за відсутності третіх осіб та за умов, що виключає можливість прослуховування чи підслуховування, встановлено, що робочий день засуджених розпочинається о 7 год. та закінчується близько 19 год. А робочий тиждень складається з шести робочих днів з одним вихідним днем, таким чином тривалість робочого тижня засуджених перевищує норму встановлену законодавством.

Згідно статті 119 КВК праця осіб, засуджених до позбавлення волі, оплачується відповідно до її кількості і якості. Окрім цього у пункті 5.1. Інструкції, зазначено, що заробітна плата, нарахована засудженим, за умови виконання ними норми виробітку або тривалості робочого часу, не може бути менше законодавчо встановленого мінімального розміру заробітної плати.

При вивченні групою НПМ відомостей про отримання заробітної плати засудженим за вересень 2023 року встановлено, що середній заробіток у ВК, без вирахування податків та комунальних послуг, складає близько 2300 грн, що менше за мінімальну заробітну плату по країні, яка станом на вересень 2023 року складала 6700 грн.

Відповідно до пункту 7 статті 1 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» статус української мови як єдиної державної мови передбачає обов'язковість її використання на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також в інших публічних сферах суспільного життя. У порушення цього, надана групі НПМ службова документація, а саме бланки на купівлю продуктів харчування у крамниці установи, ведеться іноземною мовою.

Під час вивчення облікової інформації встановлено, що у 2023 році застосування норми у виді заміни невідбутої частини покарання більш м'яким (стаття 82 Кримінального кодексу України) стало можливим для 36 засуджених, проте комісією установи усім вказаним засудженим було відмовлено у можливості її застосування.

Таким чином, адміністрацією ВК створюються штучні перешкоди у можливості застосування до засуджених норми у виді заміни невідбутої частини покарання більш м'яким, що суперечить принципу поетапного повернення засудженого у суспільство, який має передбачати переведення засудженого з установи закритого типу до установи із напіввідкритими умовами і далі повернення у суспільство.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю персоналу установи, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 2⁷ пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 року № 228, Міністерство юстиції України забезпечує контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та узятих під варту осіб,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення порушень, виявлених у державній установі «Кам'янська виправна колонія № 34», зокрема:

1.1. Розглянути питання щодо направлення засудженої до обмеження волі для подальшого відбування покарання до виправного центру відповідно до статей 16 та 56 КВК;

1.2. Припинити практику заборони сидіти та лежати на ліжках у вільний час, передбачений розпорядком дня;

1.3. Демонтувати замки відкидних ліжок в камерах ДІЗО;

1.4. Забезпечити функціонування у відділеннях СПС кімнат для сушіння одягу;

1.5. Забезпечити температурний режим у житлових приміщеннях відповідно до пункту 1 розділу XXII ПВР УВП;

1.6. Переглянути організацію лазне-прального обслуговування ув'язнених і засуджених та привести її у відповідність до вимог Положення про ЛПО;

1.7. Забезпечити харчування засуджених відповідно до додатку 3 Положення;

1.8. Провести серед засуджених комплекс роз'яснювальних заходів щодо можливості мати та користуватись власним планшетним комп'ютером у вільний час;

1.9. Забезпечити реалізацію права засуджених вести телефоні розмови без обмеження їх кількості;

1.10. Неухильно дотримуватися вимог трудового законодавства України щодо захисту трудових прав працівників із числа засуджених;

1.11. Забезпечити ведення документації виключно державною мовою;

1.12. Переглянути практику застосування до засуджених заохочувальних норм, а саме заміни невідбутої частини покарання більш м'яким.

2. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних службових осіб до відповідальності.

Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити мене.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт за результатами відвідування державної установи «Кам'янська виправна колонія № 34» на 13 арк. в 1 прим.

**Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Потапович Павло (050)-967-95-51

